

VÝŠINNÁ SÍDLIŠTĚ POZDNÍ DOBY BRONZOVÉ (VLADAŘ)

Dosavadní poznatky o této lokalitě a o jejím zasazení do přírodního prostředí, o významu hradiště v DB a DŽ, o výzkumu tohoto hradiště, něco málo o okolních sídlištích a o nalezených předmětech.

Úvod

Hradiště Vladař u Žlutic se nachází na horním toku Střely v Z Čechách okres Karlovy Vary.

Akropole hradiště leží 693 m n. m. a rozkládá se na plošině stolové hory. Má složitý systém fortifikací, které zasahují až k úpatí stolové hory a tvoří 1 uzavřený celek, složený z několika samostatných opevněných areálů a vícenásobně členěné předhradí. Celková rozloha 115,3 ha vznikala postupně v delším časovém úseku. Akropole má 13,4 ha, měla vlastní vodní zdroj, který měl podobu velké uměle vyhloubené cisterny zachycující dešťovou vodu a byl umístěn na nejnižším místě akropole. Nejvyšší místo zase poskytovalo kruhový výhled do krajiny.

Stolová hora Vladař spadá do mírně teplé oblasti. Geologické podloží je tvořeno tefritem, muskovitem, drobou a metamorfovanou břidlicí. V okolí se nachází hnědé půdy.

Přírodní prostředí

V regionu existují souvislosti mezi osídlením období HD-LtA a rozložením sekundárních ložisek zlata- např. na pohřebišti v Manětíně-Hrádku obsahovalo 17 hrobů z období HD_{2,3}-LtA drobné zlaté šperky. Nejvíce zlatonosné jsou slepence.

Vladař

1. Opevnění A) Akropole- Celková délka obvodového opevnění akropole je 1675 m.

Pozůstatky zaniklé obvodové hradby akropole mají podobu valů a jsou tvořeny velkými čedičovými bloky. Hradba v severní části zanikla požárem (pozná se to podle: struskovitě natavené kameny v tělese rozvalené hradby). V roce 2003 byl proveden řez severním obvodovým opevněním akropole. Sídlíštní vrstvy přiléhající k vnitřní straně zaniklé fortifikace obsahovaly keramiku z mladší/pozdní DB, pozdní DH i časně laténské doby → opětovně zakládání hradby na stejném místě v těchto dobách. Dále bylo v různých hloubkách nalezeno zuhelnatělé dřevo, jámy po nosných sloupech, zbytky fortifikací z různého období. Nejmladší fáze fortifikace s vnitřní konstrukcí z dubových trámů dosáhla největších rozměrů, měla šířku 8 m a výšku přes 4 m. Fortifikace začlenila do zadní části svého tělesa původní tefritové bloky někdejšího jádra předchozí zničené hradby. Nové opevnění bylo rozšířeno především ve své přední části. Mělo svislé trámy v líci, bylo vybudováno z čedičových kamenů, dřeva a šterku. Podlehlo požáru (k roztavení čedičových hornin je potřeba teplota okolo 1250°C a k tomu je zapotřebí velké množství dřeva). Vnitřní plocha akropole zahrnuje 2 vyvýšeniny (kóty 688 a 693) a řadu patrně středověkých a novověkých terasovitých úprav terénu, z nichž pouze některé využívají relikty starších valů.

B) Předhradí - Rozkládá se na S a Z úpatí hory. Je vymezené hlavním obvodovým systémem opevnění, který tvoří především 2 široké paralelní příkopy, provázené v některých úsecích valem na vnitřní straně (obr5). Příkopy jsou od sebe vzdáleny 7-12 m, jejich šířka je 15-20 m. Vnitřní plocha předhradí dnes zahrnuje jak zalesnění, tak i pole. Předhradí je členěno mohutnými valy a příkop má 4 vzájemně oddělené plochy.

2. Časové a kulturní zařazení nálezů: Hlavní keramický materiál pochází z mladší a pozdní DB, hlavně potom z DH a časně laténské. K dispozici je také keramika z ml. a pozd. DL a ojedinele i z doby hradištní.

Pyxida - Litá bronzová plastika ve tvaru stylizované mužské figurky s přilbou typu Negau (17:10) nalezená poč. 50. Let 20. století numismatikem E. Pochitonovem na akropoli. Sklon postavy a

masivní čtyřhranný 0,5 cm dlouhý kolíček, vyčnívající z ploché strany zad, dokládají někdejší upevnění bronzové plastiky na silnostěnný, pravděpodobně dřevěný a kónicky tvarovaný předmět - asi pyxida, která zřejmě stála na 3 takovýchto figurálních nožkách. Bronzová figurka pochází zřejmě ze S Itálie nebo z východoalpského prostoru.

Keramika - keramika DB - Zřejmě již v sekundární poloze, ve vrstvě překryté destrukcí obvodové fortifikace akropole, byl nalezen zlomek válcovitého hrdla amforovité zásobnice s vodorovně vytaženým okrajem.

Keramika DH a DL - keramické soubory a nálezové situace nejsou ještě v úplnosti prezentovány. Tkalcovská hliněná závaží a mazanice

Laténský meč v železné pochvě se závěsným můstkem a železnou pasovou záponou, který se podařilo odkrýt v hloubce 25 cm v JZ nároží akropole. Datován je do pozdní doby laténské.

Stopy osídlení horního toku Střely v DB a DŽ

K nejstarším indiciím osídlení v DB se řadí pravděpodobně pozůstatky prvního ohrazení akropole na Vladaři. V průběhu stupně HD lze především na opevněné akropoli Vladaře předpokládat trvale osídlení s povrchovou zástavbou, jak prozrazují fragmenty keramických nádob i tkalcovská hliněná závaží z povrchových sběrů, mikrovrypů a sondáží a také vlastní nálezové situace. Plynulý vývoj výšinné lokality s intenzivním trvalým osídlením volně opevněné akropole pokračoval zřejmě v celém LtA.

Pravděpodobně v 5. stol. př. Kr. mohla být dokončena rozlehlá vodní nádrž (hl. 280 cm, délka 45 m, šířka 30 m), vylámaná ve skalnatém podloží masivu v prostoru mísovité utvářené a široce rozevřené mělké prolákliny ve V části akropole.

Novosedly - zde byl pravděpodobně narušen pozdně halštatský hrob. Na poli v tratích Na hrobích a Na pěti záhonech u obce Hrádek zde odkruté hroby prozrazují kontinuitu pohřbívání v období od HC2 do konce LtA. Hroby stupně LtA jsou uspořádány v řadách S-J a V-Z. Je velice zajímavé, že v inventáři pohřbů z nejmladší fáze LtA chybějí železné zbraně (kopí, meč), vyskytující se poměrně často v kostrových i žárových hrobech bojovníků. Je zde nápadný malý počet dětí zemřelých krátce po narození; jejich pozůstatky pravděpodobně nebyly pohřbívány, nebo jsou uloženy v nezkoumaném místě pohřebního areálu. V Manětíně-Hrádku byl zjištěn vysoký počet nedospělých, kteří zemřeli v pozdním dětském až dospívajícím věku. Nekropole v Manětíně-Hrádku, umístěná na mírné náhorní plošině, měla dobrý vizuální kontakt s 8 km vzdálenou sídelní aglomerací na opevněném vrchu Vladař a je nepochybné, že mezi oběma současnými lokalitami existovaly pevné vazby. Můžeme předpokládat jeho velmi pravděpodobnou podřízenost centru na Vladaři.

Povrchové průzkumy v bezprostředním okolí opevněného areálu na Vladaři

V letech 2002-2004 proběhla první etapa povrchových průzkumů v bezprostředním okolí opevněného areálu na Vladaři. Převaha nových poznatků pochází z povrchových sběrů prováděných katedrou archeologie Západočeské univerzity v Plzni.

Závěr - Význam Vladaře v sídelních strukturách doby halštatské a laténské

Nejstarší pozůstatky fortifikací pocházejí zřejmě již z průběhu doby bronzové. V 6. a 5. stol. př. Kr. bylo nejspíše starší zaniklé opevnění obnoveno a pravděpodobně došlo i k podstatnému zvětšení celé pevnostní soustavy. Opevněný areál na Vladaři a bohatými výskyty zlata v okolí se v 6. a 5. stol. př. Kr. zřejmě stal významnou sídelní aglomerací a vyvýšená akropole, obehnaná mohutnou hradbou, mohla plnit úlohu centrální rezidence elity, udržující dálkové kontakty s regiony jižně od Alp, a byla pevně začleněna v regionální i nadregionální dopravní síti. Okolo roku 200 př. Kr. došlo k rozsáhlému požáru a vrch Vladař pak byl částečně opuštěn a využíván spíše jen extenzivně.

Beáta Kalinová, 1. ročník, 2. semestr
30.3.2009

Literatura

M. Chytráček – L. Šmejda: Opevněná areál na Vladaři a jeho zázemí. K poznání sídelních struktur DB a DŽ na horním toku Střely v západních Čechách, Archeologické rozhledy 57 (3- 56), 2005

<http://priroda-kv.cz/lokality/vladar/index.php>

<http://prirodakarlovarska.cz/?clanky/vladar>